

Araştırma Makalesi

EVLAT EDİNMEK İÇİN BAŞVURAN BİREYLERLE BİYOLOJİK ENGELLERİ OLMAMASINA RAĞMEN ANNE BABA OLMA İSTEĞİNE SAHİP OLMAYAN BİREYLERİN BAĞLANMA ŞEKLİ, MİZAÇ ÖZELLİKLERİ, DÜRTÜSELLİK VE RUHSAL DAYANIKLILIK YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRILMASI

Pınar ŞEN GÖKÇEİMAM¹	ORCID: 0000-0001-5228-3784
Rüstem AŞKIN²	ORCID: 0000-0002-6499-883X
Esra AYDIN SÜNBÜL³	ORCID: 0000-0003-1864-9345
Mehmet Fatih ÜSTÜNDAĞ⁴	ORCID: 0000-0003-0897-6000
Rumeysa Dilara KURBAN⁵	ORCID: 0000-0002-6755-4767
Muhammed Enes ÖZEL⁶	ORCID: 0000-0001-6802-3995
Osman Ozan ODABAŞI⁷	ORCID: 0000-0001-7460-3072

ÖZET

Evlat edinme talebi olan 47 birey ile çocuk sahibi olmayı düşünmediğini ifade eden 46 birey bağlanma şekli, mizaç, dürtüsellik ve ruhsal dayanıklılık özellikleri yönünden karşılaştırılmıştır. Katılımcılara sosyodemografik veri formu, TEMPS-A, Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF), Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (YPDÖ) ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YIYE-II) uygulanmıştır. Evlat edinme talebi olanlarda hipertimik; çocuk sahibi olmayı düşünmeyenlerdeyse depresif, irritabl ve anksiyöz mizaç özellikleri; evlat edinmek isteyen grupta güvenli bağlanma oranı ve ruhsal dayanıklılık puanları, çocuk sahibi olmak istemeyen grupta ise kaçınma ve kaygı oranları daha yüksektir.

Anahtar Sözcükler: *Evlat Edinme, Bağlanma, Ruhsal Dayanıklılık, Mizaç, Dürtüsellik*

Research Article

THE COMPARISON OF INDIVIDUALS WHO APPLIED FOR ADOPTION AND INDIVIDUALS WHO DO NOT DESIRE TO BE A PARENT, IN TERMS OF ATTACHMENT STYLES, PERSONALITY TRAITS AND RESILLIENCE

ABSTRACT

In terms of attachment behaviors, temperature traits and resilience features of 46 individuals who do not desire to have children and, 47 individuals who demand for adoption was compared. Sociodemographic data form, Temps-A, Barratt Impulsiveness Scale- short form, Resilience Scale for Adults (RSA) and Inventory of Experiences in close relationships (ECR) - II (ECR-II) were completed to the participants. Hyperthymic traits were higher in individuals with demand for adoption, whereas depressive, irritable, anxious personality were higher in the other group. The secure attachment rates and resilience scores were found higher in the group who wanted to adopt children. The rates of the avoidance and anxiety levels were higher in the group who did not desire to have children.

Keywords: *Adoption, Attachment, Resilience, Temperament Traits, Impulsivite*

¹Uzm. Dr., Psikiyatri, İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, mail: drpsen@hotmail.com

²Prof. Dr., Psikiyatri, İstanbul Ticaret Üniversitesi, mail: rustemaskin@gmail.com

³Uzm. Dr., Psikiyatri, İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, mail: dresraavin@yahoo.com

⁴Uzm. Dr., Psikiyatri, İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, mail: mjustundag@gmail.com

⁵Ass. Dr., Psikiyatri, İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, mail: drdilarakurban@yahoo.com

⁶Ass. Dr., Psikiyatri, İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, mail: menesozel@hotmail.com

⁷Ass. Dr., Psikiyatri, İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, mail: ozanodabasi@hotmail.com

Makale Geliş Tarihi/Received: 27.08.2020, Makale Kabul Tarihi/Accepted: 06.11.2020.

1. GİRİŞ

Evlat edinme bir çocuğun doğduğu ailenin ebeveyn(ler)inin yasal hak ve sorumluluklarının başka ebeveyn(ler)e aktarılmasıdır (Reitz and Watson, 1992). Evlat edinme talebinde bulunan bireyler, ülkemizde resmi makamlara başvuruları sonrasında Psikiyatri Sağlık Kurulu'na ebeveynlik yapıp yapamayacaklarının psikiyatrik açıdan belirlenmesi için yönlendirilmektedir. Şahıslar; mental sağlıkları, kişilik ve mizaç özellikleri, alkol madde bağımlılıklarının olup olmaması yönünden tekrarlayan psikiyatrik muayeneler, tetkikler ve incelemelerden geçmektedir. Bu bireyler büyük oranda, evlat edinme süreci öncesinde infertilite tanı ve tedavisi sürecini deneyimlemiş; bu süreçte çeşitli biyolojik, psikolojik, ailevi, sosyal zorluklar yaşamış; bazıları psikiyatrik semptomlar nedeniyle destek almış; sonrasında “evlat edinme” gibi zorlukları olan başka bir yolla ebeveyn olma kararı almış özellikli bireylerdir. Evlat edinme gibi zor ve özellikli bir göreve talip olan bireylerin olası ruhsal özellikleri ve evlat edinme motivasyonunun altında yatan bazı psikolojik faktörler ile muhtemel psikiyatrik zorluklarının farkında olunması değerlendirilme aşamasında önemlidir.

Çocuk sahibi olamamak ebeveynler için psikolojik açıdan zorlayıcı olabilir (Malina, Blaszkiewicz and Owczarz, 2016). Partnerler arasında cinsiyet farklılığının da ruhsal stres oluşturma üzerine farklı etkileri bulunmaktadır. Erkekler kadınlara göre infertiliteyi ifade etmekte daha fazla zorlanmakta ve tedavi arayışına daha geç yönelmektedir. Erkekler fertilitiyi erkeksiliğin bir parçası olarak gördükleri için daha fazla psikolojik yük ile karşılaşabilmektedirler (Samadaee-Gelekholaee et al., 2015). Evlat edinme bu kişiler için çözümlerden biriyken, evlat edinilme kurumda yaşayan çocuklar için de oldukça önemli bir fırsattır. Bağlanma, çocuğun bakım veren kişiyle yakınlık arayışı ile kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen, tutarlılığı ve sürekliliği olan duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Thompson, 2002). Bireyler çocukluklarından başlayarak güvenli ve yakın ilişkiler kurma ihtiyacını hissederler. Çocuğun sosyal ve bilişsel gelişiminde bakım verenlerin çocuğa nasıl yaklaştığı ve nasıl yakın ilişki kurduğu oldukça önemlidir. Çocuklukta bakım veren ile deneyimlenen ilişki kurma biçimi erişkinlikte de diğerleriyle kurulan ilişkiler konusunda belirleyici olabilmektedir (Snyder, 2012). Bireyin duygusal yakınlık kurma davranışı erken bağlanma örüntülerinin izlerini taşır (Raby and Dozier, 2019). Ebeveynlerin bağlanma özelliklerinin ebeveyn-çocuk etkileşimi sırasında davranışlarını yönlendirdiği, bunun da çocukların bağlanma ilişkilerini ve gelişimsel adaptasyonunu şekillendirdiği bilinmektedir (Verhage et al., 2016). Ebeveyn tutumununsa mizaç, sosyoekonomik düzey, depresyondan bağımsız olarak kuşaktan kuşağa aktarıldığı saptanmıştır (Miller, Kramer, Warner, Wickramaratne and Weissman, 1997). Ebeveyn olma motivasyonunun ve onu sürdürebilme kapasitesinin bağlanma stilinden etkilendiği söylenebilir. Mizaç, bireyin yapısal, biyolojik, genetik temele dayanan tavır ve davranışlarıdır (Kesebir, Vahip, Akdeniz ve Yüncü, 2005). Yaşamın ilk yıllarından başlayarak var olduğu, görece aynı kaldığı ve kişinin davranış örüntülerini belirlediği kabul edilmektedir. Bir bireyde depresif, siklotimik, hipertimik, irritabl, anksiyöz mizaçtan biri ya da birkaçı baskın şekilde olabildiği gibi,

bunlardan hiçbiri de bulunmuyor olabilir. Hem ebeveynin hem de çocuğun mizaç özelliklerinin karşılıklı bir etkileşimle bağlanmayı etkilediği öngörülebilir. Bir çalışmada biyolojik olsun olmasın, ebeveynlerin organize, tutarlı, duyguları tanıma ve düzenlemede esnek olmasının, çocukların geçmiş olumsuz deneyimlerini kapatmasında yardımcı olduğu bildirilmiştir (Barone and Lionetti, 2012b).

Psikolojik dayanıklılık farklı şekillerde tanımlanabilse de temel olarak çevresel riskli deneyimler karşısında düşük kırılabilirlik, bu deneyimlere rağmen sonucun göreceli olarak olumlu olması, kişinin stres ya da olumsuzlukların üstesinden gelebilmesi şeklinde anlaşılmaktadır (Rutter, 2012). Evlat edinmiş ailelerle yapılmış bir çalışmada evlat edinen ailelerin karşılaştıkları zorluklar nedeniyle biyolojik aileler kadar depresyona açık hale geldikleri saptandı (Mott, Schiller, Richards, O'Hara and Stuart, 2011). Evlat edinme sürecindeki çeşitli zorluklara rağmen evlat edinen ailelerin doğal sağlamlıklarının olduğu saptanmıştır (Levy Shiff, Goldshmidt and Har-Even, 1991).

Evlat edinmek isteyen / evlat edinmiş bireylerle yapılan çalışma sayısı mevcut psikiyatrik yazında oldukça az olup, araştırmalar çoğunlukla evlat edinilmiş çocuklar üzerine yoğunlaşmaktadır. Çalışmamızı biyolojik olarak çocuk sahibi olma şansı olmayan, bununla birlikte evlat edinmek üzere başvurmuş bireylerle biyolojik engeli olmadığı halde çocuk sahibi olmayı hiç düşünmediğini ifade eden bireylerdeki mizaç, bağlanma özellikleri ile ruhsal dayanıklılığı karşılaştırmak üzere planladık. Elde edilecek olan verilerle ebeveyn olma motivasyonu ve yeterliliğinin belli ruhsal yönlerine ışık tutmayı amaçladık. Bu özelliklerin ebeveyn olma motivasyonu ile arasındaki ilişkinin tartışılmasının infertil bireylerle terapötik amaçlı çalışan, ebeveynlik yapıp yapamayacağı hususunda karar verecek olan klinisyenler için; evlat edinme öncesi ve sonrasında kişilerin sosyal inceleme takibini yapan profesyoneller için faydalı olacağını düşünüyoruz.

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem ve Çalışma Dizayını:

Çalışmamızın örneklemine Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne hakkında "evlat edinmelerinde psikiyatrik açıdan sakınca bulunup bulunmadığı" ile ilgili rapor düzenlenmesi amacıyla Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile İl Müdürlüğü'nce yönlendirilen biyolojik olarak evlat sahibi olamamış bireyler ile karşılaştırma grubu olarak genel popülasyondan evlat sahibi olmaya engel teşkil edebilecek bilinen herhangi bir biyolojik kısıtlılığı olmamasına rağmen evlat sahibi olmayı hiç düşünmeyen, üretkenlik çağındaki bireyler oluşturmuştur. Çalışma, kesitsel, ileriye dönük ve tek merkezli olarak planlanmıştır; Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (Etik Kurul Onay Tarihi: 05.11.2018; Karar No: 11) Çalışmaya en az 25 yaş ve üzerinde olan, bilinen veya tarafımızdan tespit edilen akıl hastalığı ve/veya akıl zayıflığı olmayan, çalışmaya katılmayı kabul etmiş, ölçekleri doldurabilecek düzeyde okur yazar olan, aydınlatılmış onamı imzalayan bireyler alınmıştır. Araştırma evlat edinmek isteyen 47 birey ile ebeveyn olma motivasyonu hiç olmayan 46 kişi olmak üzere toplam 93 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Sağlık

Kurulu Polikliniği'ne gelen vakaların psikiyatrik açıdan sağlıklı yakınlarına gönüllülük esasıyla anket uygulanmış, ebeveyn olmaya yönelik hiç motivasyonlarının olmadığını ifade eden ve araştırma kriterlerini karşılayan kişiler çalışmaya alınmıştır. Katılmayı kabul eden ve alınma kriterlerini karşılayan tüm katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilip, aydınlatılmış onamları yazılı olarak alındıktan sonra, sosyo-demografik veri formu verilmiş ve belirtilen ölçekler uygulanmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları:

2.2.1. Aydınlatılmış Onam Formu: Çalışmaya katılan kişilerin çalışma hakkında bilgilendirildikleri ve bu çalışmaya katılıyor olduklarına dair rızalarına yönelik imza ve yazılarının alındığı formdur.

2.2.2. Sosyo-demografik Veri Formu: Araştırmacılar tarafından çalışmanın amacına yönelik hazırlanmış, çalışmamıza katılan bireylerin sosyo-demografik bilgilerini içeren formdur.

2.2.3. TEMPS-A Mizaç Ölçeği: Baskın afektif mizacı değerlendirmek için 1998 yılında Akiskal vd. (1998) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe'ye Vahip vd. (2005) tarafından uyarlanmış şekli depresif, hipertimik, irritabl ve anksiyöz mizaçları belirlemek için 99 maddeden oluşan özbildirim türü bir ölçektir. Kişi tüm yaşamını düşünerek sorulara "evet" ya da "hayır" cevabını verir. Bir bireyde birden fazla baskın mizaç belirlenebilir, buna karşılık herhangi bir baskın mizaç da saptanmayabilir.

2.2.4. Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF): Ölçeğin en son formu olan BIS-11 Patton, Stanford ve Barratt (1995) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye Tamam, Güleç ve Karataş (2013) tarafından uyarlanmıştır. Dikkat dürtüsellığı, motor dürtüsellik, plan yapmama olmak üzere üç alt boyuttan oluşan 15 maddelik, dörtlü Likert tipi, özbildirim türü dürtüsellığı değerlendiren bir ölçektir. Her alt boyuttan alınan yüksek puan ilgili özelliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

2.2.5. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (YPDÖ): Friborg, Hjemdal, Rosenvinge ve Martinussen tarafından geliştirilmiş (2003), Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması basım ve Çetin (2011) tarafından yapılmıştır. Kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal sivil, sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar boyutlarını içeren, beşli Likert biçiminde, 33 maddelik öz bildirim ölçeğidir.

2.2.6. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YIYE-II): Yetişkin bağlanma boyutlarını ölçmek için Fraley, Waller ve Brennan (2000) tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerlik güvenilirliği Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından yapılan, 18'i kaçınmacı bağlanma, 18'i ise kaygılı bağlanma boyutlarını ölçen toplam 36 soruluk özbildirim türü bir ölçektir. Analiz sonuçları ölçeğin orijinal ölçekte olduğu gibi kaçınma ile kaygı olmak üzere iki boyuttan oluştuğunu göstermektedir. Boyutların herhangi birinden alınan puanın artması kaygılı bağlanma ya da kaçınan bağlanmanın arttığını göstermektedir.

2.3. İstatistiksel Analizler:

Tüm istatistiksel analizler için SPSS 20.0 for Windows, SPSS Inc., Chicago, IL, USA yazılımı kullanıldı. Verilerin dağılımında one-sample Kolmogorov-Smirnov testi kullanıldı. Sayısal değişkenler ortalama \pm standart sapma (SS) şeklinde belirtilirken kategorik değişkenler yüzdesel oranla ifade edildi. Kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanıldı. Numerik değişkenlerden parametrik dağılım gösterenler Student's t-testi ile parametrik dağılım göstermeyenler ise Mann-Whitney U testi kullanılarak karşılaştırıldı. P değeri <0.05 ise anlamlı olarak kabul edildi.

3. BULGULAR

Çalışmaya evlat edinmek isteyen 47 bireyle hiçbir zaman ebeveyn olmayı düşünmediğini ifade eden 46 birey olmak üzere toplam 93 kişi dahil edildi. Grupların sosyodemografik özellikleri Tablo 1' de gösterilmiştir. Her iki grup cinsiyet açısından benzerdi. Evlat edinmek isteyen grupta ortalama yaş 42.1 iken diğer evlat sahibi olmak istemeyen grupta 31.9' du. Medeni durum ve eğitim durumu bakımından her iki grup arasında anlamlı fark izlendi. Sigara ve alkol alışkanlıkları bakımından her iki grup arasında anlamlı fark vardı.

Grupların mizaç özellikleri, dürtüsellikleri, bağlanma özellikleri ve dayanıklılık puanları Tablo 2' de gösterilmiştir. Evlat edinmek isteyen grubun hipertimik puanları kontrol grubundan daha yüksekti. Depresif, iritabil, anksiyöz özellikler kontrol grubunda evlat edinmek isteyen gruba kıyasla daha yüksekti; dolayısıyla mizaç özellikleri açısından gruplar arasında anlamlı fark vardı. Bağlanma özellikleri incelendiğinde, kontrol grubunda kaçınma ve kaygı oranları daha yüksek dolayısıyla güvenli bağlanma oranı daha düşük saptanmıştır. Evlat edinmek isteyen grupta güvenli bağlanma oranı kontrol grubuna göre daha yüksektir. Ruhsal dayanıklılık açısından incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark vardı. Evlat edinmek isteyen grupta ortalama puan 144,9 iken kontrol grubunda 121,9 du. Kontrol grubunun dürtüsellik puanları (57,22), evlat edinmek isteyen grubun dürtüsellik puanlarından (48,08) daha yüksek saptanmıştır. Yapılan korelasyon analizlerinde evlat edinme isteği arttıkça dürtüsellik azaldığı ($r = -0,411$, $p < 0,001$) ve dayanıklılığın arttığı ($r = 0,557$, $p < 0,001$) gözlenmiştir.

4. TARTIŞMA

Bu çalışma, Türkiye'de alanında yapılan ilk araştırmadır. Evlat edinme ile ilgili çalışmalar çoğunlukla edinilmiş bireylere odaklanmış, ebeveynlerin özellikleri daha az dikkate alınmıştır. Çalışmamızın bu alandaki araştırmalara önemli katkı sunacağını düşünüyoruz.

Yapılan bir çalışmada evlat edinen ailelerin biyolojik ailelere göre genelde daha yaşlı, kariyerleri oturmuş ve sosyokültürel seviyelerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Levy-Shiff et al., 1991). Bir başka çalışmada benzer şekilde üreme çağına olup evlat edinen ve edinmeyen aileler kıyaslanmış, evlat edinen annelerin yaşının daha

yüksek, daha eğitimli ve sosyokültürel düzeylerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Jones, 2009). Bizim çalışmamızda da evlat edinme için başvuran bireylerin yaşlarının evlat sahibi olmak istemeyenlerden anlamlı olarak yüksek olduğunun saptanması, olasılıkla evlat edinme aşamasına gelinceye kadar doğal ve tıbbi yolların denenmesi ve evlat edinmenin yasal zorunluluğu olan ekonomik sosyal koşulların oluşması için geçen süre ile açıklanabilir. Çalışmamızda önceki verilerden farklı olarak evlat sahibi olmak istemeyen grubun eğitim seviyeleri daha yüksek ve alkol-madde kullanma durumları anlamlı şekilde daha fazlayken, “çalışıyor olmak” açısından bakıldığında her iki grup arasında bir fark saptanmadı. Buna göre bir işi olmanın ebeveyn olma motivasyonu ile ilişkisi olmadığı düşünülebilir.

Evlat edinen ve biyolojik çocuk sahibi olan aileleri karşılaştıran bir diğer çalışmada her iki grup arasında depresif semptom ve anksiyete düzeyleri benzer bulunmuştur (Mott vd., 2011). Ülkemizde yapılan bir çalışmada ise evlat edinmiş ve biyolojik anne babalar, kişilik özellikleri açısından benzer bulunmuştur (Altınoğlu Dikmeer, Erol ve Gençöz, 2014). Ancak bu çalışmalar bizim çalışmamızdan farklı şekilde evlat edinme sonrası yapılmış çalışmalardır. Çalışmamıza benzer şekilde ileriye dönük olarak evlat edinen aileler ile evlat edinmeyen aileleri karşılaştıran bir çalışmada evlat edinen ailelerin anksiyetelerinin daha düşük olduğu saptanmıştır (Calvo, Palmieri, Codamo, Scampoli and Bianco, 2015). Başka bir çalışmada evlat edinen ailelerin aile içi aktivitelerinin zengin olduğu, sosyal-emosyonel iyilik halinde oldukları, psikiyatrik hastalık oranının düşük olduğu belirtilmiştir (Vandivere, Malm and Radel, 2009). Biz de bu çalışma sonuçlarıyla uyumlu şekilde evlat edinmek isteyen bireylerde depresif, anksiyöz, irritabl mizaç özelliklerinin daha düşük olduğunu bulduk. Evlat edinmek istemeyen bireylerdeki yüksek depresif ve anksiyöz özellikler, bağlanmadan, sorumluluktan ve ek yük almaktan kaçınma nedeni olabilir; aynı grupta sigara ve alkol kullanımının anlamlı şekilde daha fazla olması da kayda değerdir. Çalışmamızın bir diğer ilginç sonucu hiçbir zaman evlat sahibi olmak istemediğini ifade eden bireylerin dürtüselliklerinin anlamlı olarak yüksek bulunmasıdır. Yayınlarda bu yönde bir veriye rastlamadık. Bu veri, yüksek dürtüsellik gösteren bireylerin ebeveyn olma rolünü geliştiremedikleri veya o rolden bilinçli biçimde kaçındıklarını akla getirmektedir. Bir çalışmada evlat edinen ebeveynlerdeki bağlanma ile evlat edinmemiş koruyucu ebeveynlerin bağlanma özellikleri karşılaştırılmış, evlat edinen ebeveynlerin daha güvenli bağlandığı bulunmuştur (Dozier and Rutter, 2008). Başka çalışmalarda evlat edinmek isteyen bireylerin %75 ‘e yakınının güvenli-otonom bağlanma modeline sahip olduğu bildirilmiştir (Raby et al., 2017). Yapılan prospektif bir çalışmada evlat edinecek ailelerin kendi ebeveynlerine yönelik daha olumlu düşüncelere sahip olduğu, daha az kaçınan ilişkiler kurduğu saptanmıştır (Calvo, Palmieri, Codamo, Scampoli and Bianco, 2015). Çalışmamızdaki evlat edinme isteği ile başvuran grupta güvenli bağlanmanın daha yüksek, kaçınma oranlarının daha düşük bulunması bu araştırma sonuçlarıyla uyumludur. Evlat edinmiş aileler ve bizim çalışmamızda olduğu gibi evlat edinmeye başvurmuş bu konuda motivasyonu yüksek olan ailelerle yapılan çalışmaların sonuçlarına bakılacak olursa “ebeveyn olma” biyolojik olsun olmasın bir bakım verme-bakım alma ilişkisindeki rolden daha derin, sonraki nesle aktarılabilir sağlıklı bir bağlanmanın tesis edildiği bir süreçtir. Kişilerin çocukken bağlanma figürü ile kurduğu ilişki yetişkinlikte partneri ile ilişki kurma ve ebeveynlikte çocuğuna

bakım verme ile devam etmektedir. Evlat edinen ve evlat edinmeyen bireyleri kıyaslayan bir çalışmada evlat edinenlerin evli olma oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Jones, 2009).

Çalışmamızda da evlat sahibi olmayı hiç düşünmeyen gruptaki evli olma oranı, evlat edinmeye başvurmuş bireylere oranla anlamlı şekilde düşük saptanmıştır. Bunda yaşlarının daha düşük olmasının önemi göz ardı edilemez. Aynı zamanda güvenli bağlanma özelliği göstermeyen, kaçınma ve kaygı oranları yüksek olarak saptanan bu grubun kendi kuracakları bir ailede eş ve ebeveyn rolünü tercih etmedikleri veya edemedikleri anlaşılmaktadır.

Bir çalışmada evlat edinen ailelerin doğal sağlımlıklarının olduğuna işaret edilmiştir (Foli, Hebdon, Lim and South, 2017). Başka bir çalışmada evlat edinen annelerin, doğum yapmış annelerin doğum sonrası dönemine göre, daha iyi hissettiği ve daha az psikopatolojiye sahip olduğu saptanmıştır (Mott et al., 2011). Bir diğer çalışmada evlat edinen annelerin kadınlardaki normal değerlere göre, daha fazla duygusal stabilite gösterdiğini bulmuştur (Foli, South, Lim and Hebdon, 2012). Biz de evlat edinmek isteyen bireylerde hiç evlat sahibi olmak istemeyenlere göre anlamlı olarak daha yüksek ruhsal dayanıklılık olduğunu saptadık. Bir çalışmada evlat edinen bireylerin evlat edinme öncesinde ya da kısırlık sürecinde engellerle karşılaştıklarından dayanıklılıklarının gelişmiş olmasının mümkün olduğu belirtilmiştir (Foli et al., 2017). Biyolojik yolla ebeveyn olamayan bireylerin daha yüksek ruhsal dayanıklılıkları sayesinde başa çıkma, sorun çözme becerilerinin daha iyi olduğu, “evlat edinme” gibi kendine özgü zorlukları olan bir seçeneği daha rahat değerlendirebildikleri düşünülebilir. Araştırmalar gösteriyor ki ebeveynlerin organize, tutarlı, duyguları tanıma ve düzenlemede esnek olabilmeleri, biyolojik olsun olmasın, çocuklarının geçmiş olumsuz deneyimlerini kapatmalarında faydalıdır ve düzensiz bağlanmaya karşı da koruyucudur (Barone and Lionetti, 2012b ; Barone, Lionetti and Green, 2017). Yani güvenli bağlanma özellikleri gösteren bireylerin güvenli bağlanan çocuklar yetiştirme olasılıkları ve sağlıklı ebeveynlik potansiyelinin yüksek olacağı söylenebilir. Güvenli bağlanabilen, ruhsal dayanıklılığı yüksek, bağımlılık yapıcı maddelere meyli olmayan, sağlıklı bireyler yetiştirme potansiyeli iyi olan bireylerin, biyolojik engellerine rağmen ebeveyn olmayı seçmeleri; neslin sağlıklı devamlılığı açısından da önemli bir doğal eğilimdir.

Örnekleme sayısının az olması çalışmamızın en önemli kısıtlılığıdır. Ayrıca evlat edinmek için başvuran çiftlerin evlat edinme öncesi henüz izlem aşamasında olması öz bildirim tipi ölçeklerde kendilerini sağlıklı gösterme çabası doğurmuş olabilir de bu bireylerin ruh sağlığı değerlendirilmeden önce pek çok hukuki ve sosyal inceleme sürecinden geçtiğini de kaydetmeliyiz. Evlat edinme grubundaki bireylerin yaşı daha büyük ve daha çok evli çiftlerden oluşması çalışma sonuçlarını etkilemiş olabilir.

5. SONUÇ

Sonuç olarak evlat edinme motivasyonu yüksek olan bireylerin, evlat sahibi olma motivasyonu hiç olmayan bireylere göre, güvenli bağlanma özellikleri ile ruhsal dayanıklılıkları daha fazla iken, ebeveynlik motivasyonu bulunmayan bireylerin dürtüsellik, depresif ve anksiyöz mizaç özelliğine sahip olma oranları daha yüksek bulunmuştur. Bulgularımıza göre, ruhsal açıdan görece sağlıklı bireyler, doğal güven aktarım mekanizmasının itkisi ile kendilerinin dünyaya getirmedikleri bir çocuğa ebeveyn olmak için başvurabilmektedirler. Bu anlamda isteyen bireylerin evlat edinmesinin kolaylaştırılması yalnızca bireylerin doğal psikolojik potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri açısından değerli değil aynı zamanda sağlıklı neslin sürdürülmesi açısından da önemli bir toplumsal hizmettir. Ebeveyn olma motivasyonunu etkileyecek başka biyolojik, sosyal, psikolojik, kültürel, ailevi etkenlerin de değerlendirileceği daha kapsamlı çalışmalara da ihtiyaç vardır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Akiskal, H. S., Placidi, G. F., Maremmanni, I., Signoretta, S., Liguori, A., Gervasi, R., . . . Puzantian, V. R. (1998). TEMPS-I: delineating the most discriminant traits of the cyclothymic, depressive, hyperthymic and irritable temperaments in a nonpatient population. *Journal of Affective Disorders*, 51(1), 7-19. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1016/s0165-0327\(98\)00152-9](https://doi.org/10.1016/s0165-0327(98)00152-9)

Altınöğlü-Dikmeer, İ., Erol, N. ve Gençöz, T. (2014). Evlat edinilmiş ve biyolojik ebeveyniyle yaşayan çocukların davranışsal ve duygusal sorunları ve bağlanma düzeyleri ile anne babalarının çocuk yetiştirme stillerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(4), 234-243. doi:[10.5080/u7587](https://doi.org/10.5080/u7587)
Erişim Tarihi: 04.07.2020 Erişim Tarihi: 04.07.2020

Barone, L., & Lionetti, F. (2012). Attachment and emotional understanding: A study on late-adopted pre-schoolers and their parents. *Child: care, health and development*, 38(5), 690-696. Retrieved from: 05.07.2020 <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2011.01296.x>

Barone, L., Lionetti, F., & Green, J. (2017). A matter of attachment? How adoptive parents foster post-institutionalized children's social and emotional adjustment. *Attachment & Human Development*, 19(4), 323-339. Retrieved from: 05.07.2020 doi:[10.1080/14616734.2017.1306714](https://doi.org/10.1080/14616734.2017.1306714)

Basim, H. N., & Çetin, F. (2011). Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması (The reliability and validity of the Resilience Scale for Adults-Turkish Version). *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2),104-114. PMID: 21638232

Calvo, V., Palmieri, A., Codamo, A., Scampoli, M. R., & Bianco, F. (2015). Perceptions of parental bonding, adult attachment, and marital adjustment in prospective adoptive parents. An empirical study in the pre-adoptive period. *Sexual and Relationship Therapy*, 30(4), 419-432. Retrieved from: 05.07.2020 doi: <https://doi.org/10.1080/14681994.2014.1001355>

Dozier, M., & Rutter, M. (2008). *Challenges to the development of attachment relationships faced by young children in foster and adoptive care*. J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.). In *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 698–717). New York: The Guilford Press.

Foli, K. J., Hebdon, M., Lim, E., & South, S. C. (2017). Transitions of Adoptive Parents: A Longitudinal Mixed Methods Analysis. *Archives of Psychiatric Nursing*, 31(5), 483-492. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1016/j.apnu.2017.06.007](https://doi.org/10.1016/j.apnu.2017.06.007)

Foli, K. J., South, S. C., Lim, E., & Hebdon, M. (2012). Maternal postadoption depression, unmet expectations, and personality traits. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 18(5), 267-277. Retrieved from:05.07.2020 doi: <https://doi.org/10.1177/1078390312457993>

Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350-365. Retrieved from: 05.07.2020 doi: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.2.350>

Friborg, O., Hjemdal, O., Rosenvinge, J. H., & Martinussen, M. (2003). A new rating scale for adult resilience: what are the central protective resources behind healthy adjustment? *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12(2), 65-76. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1002/mpr.143](https://doi.org/10.1002/mpr.143)

Jones, J. (2009). Who adopts? Characteristics of women and men who have adopted children. *NCHS Data Brief*, 12, 1-8. Retrieved from:05.07.2020 PMID: 19389324

Kesebir, S., Vahip, S., Akdeniz, F. ve Yüncü, Z. (2005). Bipolar bozuklukta mizaç ile klinik özelliklerin ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(3), 164-169. PMID: 16180149

Levy-Shiff, R., Goldshmidt, I., & Har-Even, D. (1991). Transition to parenthood in adoptive families. *Developmental Psychology*, 27(1), 131. Retrieved from: 05.07.2020 doi: <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.1.131>

Malina, A., Blaszkiewicz, A., & Owczarz, U. (2016). Psychosocial aspects of infertility and its treatment. *Ginekologia Polska*, 87(7), 527-531. Retrieved from: 05.07.2020 doi:[10.5603/GP.2016.0038](https://doi.org/10.5603/GP.2016.0038)

Miller, L., Kramer, R., Warner, V., Wickramaratne, P., & Weissman, M. (1997). Intergenerational transmission of parental bonding among women. *Journal of the American Academy of Child Adolescent Psychiatry*, 36(8), 1134-1139. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1097/00004583-199708000-00022](https://doi.org/10.1097/00004583-199708000-00022)

Mott, S. L., Schiller, C. E., Richards, J. G., O'Hara, M. W., & Stuart, S. (2011). Depression and anxiety among postpartum and adoptive mothers. *Archieve of Women s Mental Health*, 14(4), 335-343. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1007/s00737-011-0227-1](https://doi.org/10.1007/s00737-011-0227-1)

Patton, J. H., Stanford, M. S., & Barratt, E. S. (1995). Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Journal of Clinical Psychoogy*, 51(6), 768-774. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1002/1097-4679\(199511\)51:6<768::aid-jclp2270510607>3.0.co;2-1](https://doi.org/10.1002/1097-4679(199511)51:6<768::aid-jclp2270510607>3.0.co;2-1)

Raby, K. L., & Dozier, M. (2019). Attachment across the lifespan: insights from adoptive families. *Current Opinion in Psychology*, 25, 81-85. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1016/j.copsyc.2018.03.011](https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.03.011)

Raby, K. L., Yarger, H. A., Lind, T., Fraley, R. C., Leerkes, E., & Dozier, M. (2017). Attachment states of mind among internationally adoptive and foster parents. *Development and Psychopathology*, 29(2), 365-378. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1016/j.copsyc.2018.03.011](https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.03.011)

Reitz, M., & Watson, K. W. (1992). *Adoption and the family system : strategies for treatment*. New York: Guilford Press.

Rutter, M. (2012). Resilience as a dynamic concept. *Development and Psychopathoogy*, 24(2), 335-344. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1017/S0954579412000028](https://doi.org/10.1017/S0954579412000028)

Samadaee-Gelehkolaee, K., McCarthy, B. W., Khalilian, A., Hamzehgardeshi, Z., Peyvandi, S., Elyasi, F., & Shahidi, M. (2015). Factors Associated With Marital Satisfaction in Infertile Couple: A Comprehensive Literature Review. *Journal of Global Health Science*, 8(5), 96-109. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.5539/gjhs.v8n5p96](https://doi.org/10.5539/gjhs.v8n5p96)

Selçuk,E., Günaydın, G., Sümer, N. ve Uysal, A . (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları* , 8(16), 1-11.

Snyder, R., Shapiro, S., & Treleaven, D. (2012). Attachment theory and mindfulness. *Journal of Child and Family Studies*, 21(5), 709-717.

Tamam, L., Güleç, H. ve Karataş, G. (2013). Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF) Türkçe Uyarlama Çalışması/Short Form of Barratt Impulsiveness Scale (BIS-11-SF) Turkish Adaptation Study. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 50(2), 130. doi: [10.4274/npa.y6296](https://doi.org/10.4274/npa.y6296) Erişim Tarihi: 04.07.2020

Thompson, R.A. (2002). Attachment theory and research. In *Child and Adolescent Psychiatry*. 3rd Ed. (Ed M Lewis). Philadelphia: Lippincott Williams Wilkins, 164-172.

Vahip, S., Kesebir, S., Alkan, M., Yazıcı, O., Akiskal, K. K. ve Akiskal, H. S. (2005). Affective temperaments in clinically-well subjects in Turkey: initial psychometric data on the TEMPS-A. *Journal of Affective Disorders*, 85(1-2), 113-125. Retrieved from: 05.07.2020 doi: [10.1016/j.jad.2003.10.011](https://doi.org/10.1016/j.jad.2003.10.011) Erişim Tarihi: 04.07.2020

Vandivere, S., Malm, K., & Radel, L. (2009). *Adoption USA: A chartbook based on the 2007 National Survey of adoptive parents*. US Department of Health and Human Services. Washington. Retrieved from: 05.07.2020 <https://aspe.hhs.gov/report/adoption-usa-chartbook-based-2007-national-survey-adoptive-parents>.

Verhage, M. L., Schuengel, C., Madigan, S., Fearon, R. M., Oosterman, M., Cassibba, R., ... , & van IJzendoorn, M. H. (2016). Narrowing the transmission gap: A synthesis of three decades of research on intergenerational transmission of attachment. *Psychol Bull*, 142(4), 337. Retrieved From: 05.07.2020 doi: [10.1037/bul0000038](https://doi.org/10.1037/bul0000038).